

Index

- AAO (Antarctische Oscillatie) 324-8
Arctische Oscillatie 13, 323-8
aarde 191-2
 - atmosfeer van 191-2
 - temperatuurregeling 193 *zie ook* troposfeer, stratosfeer'aardsysteemanalyse' 171
aerosol 15, 16, 169-74, 180-1, 333
 - en Aziatische moesson 175
 - en afkoeling 169, 170, 172-4
 - levensduur 173-4
 - warmteopslag 171afbraak ijsplaat Larsen B 87-90, 92-3, 97, 325
 - 'zwakke onderbuik' in Pine Island Bay 93-5Afghanistan, oorlog in (2002) 253
afkoeling 203-4
 - en aerosols 196, 170, 172-4Afrika
 - verdroging van Sahara 12, 17, 249-51, 315
 - natte Sahara tijdens holoceen 245-8Afrikaanse Vochtige Periode 247
Agassiz Meer 224, 321
Agassiz, Louis 198, 200
Akkadische rijk 267-70
albedo 159-60, 166, 174, *zie ook* ijsalbedo-feedback
Algerije 246
Allen, Myles 286, 287, 337
Alley, Richard 15, 57, 58, 61, 152, 204, 212, 222-3, 225-7, 260, 270, 316, 319
 - over klimaatsystemen 61, 204, 222, 316, 319
 - over afsmelten ijskappen 82, 85, 88, 95, 97

- over oceanische transportband 212, 226, 270
- Amazoneregenwoud 207-13, 332
 - en kooldioxide 107, 111
 - droogte (2005) 111-3
 - droogte en brandvoorspelling 109-13
 - motor van het klimaatsysteem 107-8, 112-3
 - bemesting door stof uit de Sahara 256-8
 - invloed van brand op 181-2
 - waterverdamping 107, 112-3
- American Geophysical Union* 25, 174
- Amerika
 - geschiedenis van droogte in 251-4, 293
- Amundsen, Roald 64
- Anasazi 233, 252
- Andreae, Meinrat 172-3, 181
- Angert, Alon 121-2
- Antarctische Oscillatie *zie* AAO
- Antropoceen 16, 56-62, 335
- Arabië
 - verdroging van 250
- Arctische Oscillatie 13, 75, 323-8
- Arrhenius, Svante 12, 15, 31-5, 38, 48, 165, 202, 322
- Atlantische Oceaan
 - en Aziatische moesson 282
 - en orkanen 300
- Aziatische 'bruine mist' *zie* 'bruine mist', Aziatische
- Aziatische moesson *zie* moesson, Aziatische

- ballonnen, weer- 42-4
- Bangladesh 101
- Barentssee 148
- Barton, Joe 289
- Beard, Chris 145
- Bereneiland 69
- Bermuda Driehoek 147

- beschavingen, invloed in het verleden van klimaatverandering
 op 267-70
- Betts, Richard 162, 287
- biologische pomp 139, 141, 206-8, 333
- biomassa, verbranding van 178
- biosfeer
- veranderen van koolstofput in koolstofbron 123-4
- 'bipolaire wip' 320
- Blake Ridge 148
- Bodélé (Sahara) 256-7
- bodem
- omschakeling van koolstofput naar koolstofbron 123-4
- Bolivia 262
- Bond, Gerard 15, 211, 234-5, 237-40, 248, 254, 281, 326, 333
- Borneo 53
- verbranden van veenmoerassen 13, 114-17, 127
- bosbranden 53, 119
- Borneo (1997) 114-15
- bossen
- als koolstofput 118-9, 123
 - *zie ook* - Amazoneregenwoud
- Box, Jason 81, 84-5
- Brazilië 53-300
- Braziliaans Amazonegebied 181
- Briffa, Keith 232, 292-4
- Brindley, Helen 41
- British Antarctic Survey* (BAS) 25, 89, 95, 97, 304
- Broecker, Wally 15, 26, 207, 223, 225, 234, 237, 239-40, 260, 265, 289, 293, 313-17, 319
- 'broeikasewffect' 32-3, 41, 45, 91
- broeikasgassen 11, 32, 40, 191, 282, 294-327, 329, 333
- en fossiele brandstoffen 36
 - economie van vermindering van 349-52
 - en opwarming van de aarde 41, 46, 158
 - en ijstijden 205-6
 - en Kyoto Protocol 342

- levensduur van 340-1
- beperkingen op 338
- technieken voor reductie 345-49
- *zie ook* kooldioxide; methaan
- Bromwich, David 83
- broomverbindingen 323
- Brower, Eugene 74
- 'bruine mist', Aziatische 176-82, 282
- Bryden, Harry 219
- Bunaken Island 271
- Burton, Ken 74
- Bush, president George W. 24, 78, 345

- Callendar, Guy 12, 36, 38
- Canadell, Pep 124
- Cane, Mark 253, 278, 313-4, 317
- CarboEurope 120-1
- carbon credits* 161
- Carstensen-gletsjer 273
- Carter, president Jimmy, *Global 2000 Report* 38
- Carteret Eilanden 98-9, 103
- Carteret, Philip 98
- cfk's 66, 305-7
- Challenger, Peter 217
- chaostheorie 216, 223
- Chapin, Stuart 161
- Cherkis, Norman 149
- Chiang, John 225
- China
 - 'bruine mist' 180-1
 - uitstoot 344
 - roetuitstoot 181
- chloorverbindingen 307
- Christensen, Torben 134-6
- Ciais, Philippe 120-1
- Clark, Deborah 109

- 'clathraatkanon' 151
 Claussen, Martin 248, 250-1
 'CO₂ fertilisatie-effect' 118, 121, 123
 Colombia 264
 Colorado (rivier) 252
 'contractie en convergentie' 344-45
 Cook, Ed 254
 Cook-gletsjer 96
 Cox, Nick 64
 Cox, Peter 16, 123-4, 172
 Crichton, Michael, *State of Fear* 40
 Croll, James 16, 265
 Crutzen, Paul 16, 24, 56, 58, 171-2, 177, 200-4, 306, 318
 cryosfeer 56
 Cullen, Heidi 268
 Curry, Judy 301-2
 Curry, Ruth 217-8
- Dansgaard, Willi 236
 Dansgaard-Oeschgercyclus 237-8, 240
 Davis, Curt 96
 Davis, Mary 269
Day After Tomorrow 20, 63
 deMenocal, Peter 17, 218, 238-9, 248, 251-2, 268, 270, 317,
 321
 Denton, George 222
 Dickens, Jerry 143-5
 Dobson, Gordon 67
 Dobson Meter 67-8, 304-6
Dr. Strangelove 126
 Dode Zee 269
 droogtes 12, 14, 53, 233
 - en opwarming van de aarde 254
 - geschiedenis van in Amerika 252, 293
 - verergering van 35-5, 252-4
 - zie ook megadroogtes

Dryas 221-3

Dust Bowl (jaren 1930) 252-3

ecologisch determinisme, revival van 268

Ecuador 262

Egypte (antiek) 269

El Niño 13, 114, 116, 250, 254, 271-8, 280-1, 315-6, 332

- en Aziatische moesson 279-80

- schade van (1998) 351

- effecten van 275-6

- voorspelling van door boeren in Peru 278

- toename in kracht door opwarming van de aarde 54

- recente veranderingen en toegenomen frequentie 276-7

- en de koraal van Schrag 271-2, 275-7

Emanuel, Kerry 296-7, 300-3

energie-efficiëntie 346

energiebalans (verstoring van) 157-62

Eos 76

Erikson, Leif 230

erosie 193-4

Euromargins Project 151-2

evenwichtslijn 79-81

Falkowski, Paul 139

Fan, Song-Miao 118

Farman, Joe 16, 304-6

feedbacks 48

- en klimaatmodellen 165

- en wolken 168

- en ijstijden 203-7

- ijsalbedo 160, 204, 225, 314, 317-8

- stratosfeer 319

Florida 53

Foley, Jon 248

fossiele brandstoffen 35, 37, 195

fotosynthese 37, 123

- Fourier, Jean Baptiste 32, 41
Fram Straat 76, 151, 218
Franklin, Sir John 74
Friis-Christensen, Egil 45
- Gadaffi, kolonel 246
Gaia 194-6, 206
Gedney, Nicola 112
GISS-klimaatmodel 324, 327
gletsjers
- smelting van en stijging zeespiegel 101
- terugtrekken van 64-5, 85, 89
- *zie ook* tropische gletsjers
Global Commons Institute 344
Global 2000 Report 38
Goldstein, Steve 317
Golf van Mexico 298-9
Golfstroom 15, 210-9, 223-6, 282, 314, 320-2
Gould, Stephen Jay 216
Gray, William 297-9, 302
Great Barrier Reef 140
Grote Zoutanomalie 218
Groenland 14, 65, 78-86, 107-8, 325
- drijven van ijskappen 82-3
- Jakobshavn Isbrae-gletsjer 84
- smelten van ijskap en vorming van meren 13, 25-6, 78-86, 227
- en Vikingen 230-3
- opwarming van en stilzetten oceanische transportband 214-7
'Groenlandse Merengebied' 82
Groenlandzee 18-22
Grote Vorst 33
Gregg, Watson 139
grondlijnen 94, 97
Gupta, Anil 281

- Haarsma, Reindert 250
Hadley Centre for Climate Prediction 44, 163
 - wereldklimaatmodel 111
 - Hamoun-meren 253
 Hansen, Jim 13, 16, 24-5, 78-81, 102-3, 157-9, 175, 182,
 204-5, 300, 325, 331, 342
 Heinrich-gebeurtenissen 239-9, 241
 Heinrich, Hartmut 235
 Heinrich, steenslag van 236, 238
 Heksengat 147
 Helheim-gletsjer (Groenland) 85
 hittegolf, Europese (2003) 13, 120, 285-7, 337
 'hockeystickgrafiek' 17, 45, 288, 294
 Hoerling, Martin 254
 Hof van Eden 245, 249-55
 Holland, Greg 301
 holoceen 56, 245-6, 270, 277
 Honduras, overstromingen door Mitch (1998) 51-53, 300
 Hormes, Anne 308
hot towers 181
 Howat, Ian 85
 Hudson Bay 204, 236
 Hughes, Terry 93, 95
 Hulbe, Christina 87, 89
 hydrologische cyclus 54, 315
 hydroxyl 183-7, 332
- ijisalbedo-feedback 160, 204, 223, 314, 317, 322
 ijsberen 66
 ijskappen 79-87, 314, 332
 - vorming van in ijstijden 196, 199
 - smelting van en stijging zeespiegel 102-3
 - zie ook Zuidpool; Noordpool; Groenland
 ijskernen 16, 58, 222, 237, 239, 259-62, 266, 293
 ijsplaten 87-90
 - afbraak van Larsen B 87-90, 93, 97, 325

- ijsstormen 53
- ijstijden 11, 102, 196-209, 313-5
- astronomische oorzaak van 16, 200-3
 - en kooldioxideniveaus 32-3, 139, 205-7, 328
 - oorzaken van 197
 - ontdekking van 198-9
 - en feedbacks 204-7
 - vorming van ijskappen 199
 - en broeikasgassen 205-6
 - en methaan 206
 - en oceanische transportband 207, 214-6, 223-5, 314
 - en oneffenheid in baan van de aarde 59, 201, 204, 234
 - terugtrekken ijskappen en oorzaken van 204-5
 - overschakelen van interglacialen 59, 220-8
 - temperaturen 199
 - *zie ook* kleine ijstijd
- India 176
- aerosolvervuiling 179
 - ‘bruine mist’ en invloed van 177-8
 - roetuitstoot 182
- Indian Institute of Technology* 178
- Indian Ocean Experiment (INDOEX)* 177, 179
- Indonesië 316
- Industriële Revolutie 41, 163-4
- Indusvallei 269-70
- Inhofe, senator James 289-90
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)* 24, 39, 48, 50, 53, 60, 80, 124, 168, 208, 291
- International Geosphere-Biosphere Programme* 57
- Issar, Arie 269
- jaarringen 232, 250, 252, 292
- Jacoby, Gordon 290-1
- Jakobshavn Isbrae-gletsjer (Groenland) 84
- Jones, Chris 172,
- Jonge Dryas 12, 221-7, 281, 314, 321

Judd, Alan 146-8

Jupiter 200

Kaiser, Dale 180-1

Kangerdlugssuaq-gletsjer (Groenland) 85

Kaspische Zee 148

Keeling, Charles David 13, 17, 24, 36-9, 160, 220

Keeling-curve 17, 37-39, 41, 184, 288

Kennett, James 142-3

Kenya, Mount 264

Kilimanjaro (berg) 261, 264, 266, 269

King, David 346

King, John 89, 325

Kiribati (voormalige Britse Gilbert Islands) 99

Kirk, Guy 125

Kirpotin, Sergei 17, 127-33

Kirschvink, Joe 192

kleine ijstijd 12, 15, 100, 215, 229-34, 281, 293, 315, 327

lokale klimaatcycli 46-7

klimaatmodellen 163-75

- GISS 324, 327

- Hadley Centre 111-2

- NASA 42

klimaatseptici 26, 40-50

klimaatverandering, type I en II 24-5

Koch, Dorothy 178

Kohler, Jack 64-5

kooldioxide (niveaus/emissies) 12-3, 15, 60, 66, 191, 338-9

- en Amazoneregenwoud 110-2

- en Noordpool 69

- ontdekking van effect door Arrhenius 12, 32-5

- vermindering van in de tijd 193-4

- effect van verdubbeling op opwarming 164, 172

- en ijstijden 32-5, 139, 205-7, 338-40

- en Keeling-curve 24, 37-9, 41

- en Kyoto Protocol 125, 161, 337-45

- lange levensduur van 183-4
 - en smelten van veenmoerassen aan de Noordpool 126-37
 - en de oceanen 196, 138-41
 - prehistorische vulkaanemissies 191
 - vrijkomen van door verbranding veenmoerassen op Borneo 114-7
 - vrijkomen van Europese bossen en akkers (2003) 120-1, 123
 - verhoging van 37-9, 41, 207, 339
 - 'veiligheid voor alles'-doelstelling 338-40
 - 'uitdaging van een biljoen ton' 337-40
 - biosfeer van *sink* tot *source* 124-5
 - en 'stedelijk eiland-effect' 44, 287
 - hoe het aardsysteem reageert op grote uitstoot van 207-9
- koolmonoxide 184-5
- koolstofkringloop 56, 118-25, 193-5
- koolstofputten 37-8, 118-25
- koraal 271-2, 288
- koraalriffen 53
- Kreeftskeerkring 262
- Kronebreen-gletsjer 65
- Kuhn, Thomas 49
- Kyoto Protocol (1997) 13, 119-20, 125, 161, 337, 341-45
- La Niña 261-5, 271-8, 280-1, 325
- Labradorzee 211, 219
- Lamb, Hubert 231
- Landsea, Chris 297
- Large-scale Biosphere-Atmosphere Experiment* in het Amazonegebied 110
- Larsen A, afbraak van 89
- Larsen B, afbraak van 87-90, 97, 325
- Larsen C, dunner worden van 89
- Lassen, Knud 45-6
- Latif, Mojib 276
- Lawrence, David 122

- Laxon, Seymour 75
 Levine, Joel 184
 Libië 246-7
 Lindzen, Richard 48
London... J. of Science 34
 Lovelock, Jim 194-5
- Madronich, Sasha 185-7
 Mann, Michael 17, 45, 289-94, 315
 Marholdt, Kai 66
 Mars 41, 191-2
 Mauna Loa (Hawaii) 17, 36-7
 Maunder Minimum 234, 237, 327
 Maya's 233, 252
 McCarthy, James 73-4, 290
 McIntyre, Stephen 291-2
 McKittrick, Ross 291-2
 Megatsjaadmeer 245, 257
 megadroogtes 17, 233, 252, 55, 315
 - *zie ook* droogtes
 Mercer, John 18, 91-7, 259, 261
 Mercurius 191
 Mesopotamië 268
 Meteoriet 11
 methaan 11, 41, 184, 332, 338, 341-2
 - en opwarming van de aarde 136
 - Kyoto Protocol en uitstoot van 341-3
 - vergaan van schepen door uitstoot in de oceaan van 147
 - aanmaak door planten 131-2
 - megascheet door verbrijzeling van methaanclathraten 11, 142-6, 196
 - smelten van veenmoerassen en vrijkomen van 17, 126-37
 - noodzaak voor maatregelen tegen 341-2
 - vrijkomen van en Storegga-landverschuiving 12, 149-50
 - opwarming veroorzaakt door 341
 methaanclathraten 11, 142-152

- Michaels, Pat 49, 289
 middeleeuwse warme periode 12, 232-35, 253, 293-4, 325
 Midden-Oosten 12
 Midgley, Thomas 307
 Midtre Lovenbreen-gletsjer 65
 Mienert, Juergen 149-52, 270
 Milankovitch, Milutin 16, 203
 Milankovitch-parameters 203, 215, 235
 Mitch, orkaan 51
 moesson, Aziatische 54, 61, 176-182, 226, 246, 279, 282
 - en aerosols 174
 - en Atlantische Oceaan 280-1
 - en 'bruine mist' 177-8
 - vernietigende gevolgen van wegblijven 280
 - en El Niño 281-2
 - en de tropen 282
 - kwetsbaarheid 280
- Mongolië 53
 Montreal Protocol (1987) 307
 Moore III, Berrien 207
 Mosley-Thompson, Ellen 260
 Mozambique, overstromingen in (2000) 54
 Murphy, James 163-4, 168
- Nabta 249
 Nansen, Fridtjof 76
 NASA, klimaatmodellen van 42
National Academy of Sciences (vs) 38, 87
National Soil Resources Institute 125
Natural History 213
Nature 92, 173-4, 306
 neodymium 317
 Nepstad, Dan 108-11
Nevado del Ruiz, vulkaan (Colombia) 264
New Scientist 129, 172
 Nieuw-Guinea, droogte (1998) 53

Nicaragua 300

Niesen, Carl Petter 68-9

Nisbet, Euan 128, 152, 341-2

Nordhaus, William 350

Noord-Amerika

- koolstofput (hypothetisch) 118-22

Noord-Atlantische Oceaan 210-9, 226, 332

- uitstroom van zoetwater in 224, 226-7
- en orkanen 300

Noord-Atlantische Oscillatie 323

Noordpool

- en kooldioxideniveau 68
- en Grote Zoutanomalie 218
- gevolgen van een ijsvrije 76-7
- gebrek aan hydroxyl 184
- verlies van ozon en kans op ozongat 306-9
- smelten van ijskap 14, 18, 21, 25-6, 65, 73-7, 139, 331
- vervuiling door Azië 68-9, 178
- boomgroei en opwarming van 161
- en oceanische transportband 210-9, 313-5
- opwarming van 75-7, 165

Noordwestelijke Doorvaart 74

Novy Urengoi (Siberië) 131

'nucleaire winter' 16, 171

nulisotherm 132-4, 137

Ny-Alesund (Spitsbergen) 63-9, 306

oceanen 158

- zuurgraad van 140-1
- en kooldioxide 138-41, 206
- opwarming van en orkaanvorming 297-303
- opwarming van 145, 152
- en transportband 15, 210-9, 225, 270, 282, 291, 352
- en Zuidpool 320-1
- diagram van Broecker 211-2
- 'schoorstenen' als beginpunt 19-22

- circulatieroute 212
 - ontdekking van 15, 214
 - aanwijzingen voor gevaarlijke verandering 217,9
 - en ijstijden 207, 214-6, 223-5
 - verband met Dansgaard-Oeschgercyclus and fluctuaties in 237-8
 - aan/uit-schakelaar 212, 214-6, 223-6, 237-8
 - rol van 211-2
 - stilleggen door opwarming aarde 216-9
- Ockham, Scheermes van 47
- Odden-tong 19-21
- Oeganda 53
- Oeschger, Hans 237
- onregelmatigheid in baan van de aarde
 - en ijstijden 58-9, 201-3, 234
- Oost-Antarctische IJskap 95-7
- Oost-Duitsland 170
- opwarming van de aarde 24-5
 - en uitstoot broeikasgassen 42-4
 - en toename kooldioxideconcentraties 12, 15, 33-4, 60, 164, 172
 - en zonneactiviteit 43
 - maatregelen om op korte termijn te beperken 341-2
 - en toename in intensiteit van 296, 298-303
 - tegengaan 298
 - en Stille Oceaan 299
 - en opwarming van oceanen 296-8, 302-3
- Oreskes, Naomi 48
- Orkaan Catarina 300
- Orkaan Katrina 295-6, 298, 302, 351
- Orkaan Mitch 51, 300, 302
- Orkaan Wilma 302
- orkanen 14, 167, 295-303
 - en Atlantische Oceaan 299-301
 - effecten van stof uit de Sahara op 257
 - vorming van 297-8

- Orr, James 141
 Ötzi (ijsman) 250
 Oudere Dryas 221
 Oudste Dryas 221
 Overpeck, Jonathan 281-2
 overstromingen 54
 - (1998) 51-4, 300
 oxidatie 183-7
 ozonlaag 18, 177, 186, 304-9
 - en Noordpool 66
 - en cfk's 305, 307
 - gevolgen van afbraak 305
 - ontdekking van gat boven Zuidpool 13, 16, 18, 58, 67, 304-7
 - functie 305
 - meten van met Dobsonmeter 66-8
 - dunner worden van voorraad hydroxyl 185-7
 Parker, David 44
 Patagonië 91
 Paz, Lidia Rosa 51
 permafrost 17, 122, 135
 Perret, Corky 295-7
 Peru 53, 261-2
 - overstromingen (1998) 53
 Peruaanse boertjes 277-8
 Pine Island Bay 25, 97, 321, 332
 Pine Island-gletsjer 93-7
 'Planeet Goudlokje' 191
 plankton 206
 planten 16, 37, 123, 134, 195
 Polen 170
 polaire stratosfeerwolken 309
 polaire/tropische school, debat tussen 260, 313-8, 320
 Polyakov, Igor 75-6
 precessie 201, 247, 272, 277

Prinn, Ronald 185
puls *zie* zonnepuls

Qian, Yun 180
Quellccaya 261, 263-4, 266, 269
Qouri Kalis-gletsjer 264

Ramanathan, Veerabhadran 160, 160
Rahmstorf 101
Rapley, Chris 25
RealClimate (website) 17
regenval, jaarlijkse toename wereldwijd 54
Reij, Chris 251
Retallack, Greg 195
Rieley, Jack 115-7
Rignot, Eric 90, 94, 97
Roanoke Colony (Virginia) 252
Rodbell, Donald 274
roet 169, 174-5, 178, 182
Ronne-ijsplaat 92
Rosenfeld, Daniel 181
Ross-ijsplaat 92
Rusland 14
Rwenzorigebergte 264

Sahara 17, 200, 231, 251
- verdroging en oorzaken van 12, 17, 247-8, 273, 315
- effect van stof op orkanen 254
- toekomst van 249-50
- vochtigheid tijdens holoceen 245-7

Sahel, overstroming 54

Sardinië 53

Sargon 267

Scambos, Ted 74-5

schepen

- verlies van en uitstoot methaan in zee 146-7

- Schellnhuber, Hans Joachim 258
 Schimel, David 117
 Schlesinger, Michael 216-7
 Schmidt, Gavin 228
 'schoorstenen' 17, 19-22, 217, 219, 323
 Schrag, Dan 204, 271, 273, 275-76
 Schulze, Ernst-Dedef 125
 Schwartz, Stephen 172, 174
 Schwartzman, David 194
 Schotland 229
Science 83, 118, 139, 174, 195, 218
Scientific American 214
 Scoresby, William 19-20
Scripps Institution of Oceanography 179
 Seager, Richard 253
 Seal Nunatak 89
 Severinghaus, Jeffrey 270
 Shackleton, Nick 203
 Shepherd, Andy 96
 Sherwood, Steve 42-3
 Shindell, Drew 18, 308-9, 322-28
 Siberië
 - smelten veenmoerassen in 14, 16-7, 25, 127-31
 sink *zie* koolstofput
 Smith, Larry 128, 136
 smog 179, 183
 Sneeuwbal Aarde 11, 192-3, 204
 Socolow, Robert 347-8
 Soeharto, president 115
 Solomon, Susan 168, 171
 Source 118-125
 spectrofotometers 67
 Spitsbergen 64, 77, 308
 Stainforth, David 164
 Steenbokskeerkring 262
 'stedelijk warmte-eiland'-effect 287

- steden *zie* 'stedelijke eiland-effect'
- Steffen, Konrad 81
- Steffen, Will 57, 60-2, 322
- Stern 350-1
- stikstofoxide 184
- Stille Oceaan
- en orkanen 301
- stofpiek 261, 269
- stofstormen
- 4.200 jaar geleden 262, 268-70
 - in de Sahara 251, 255, 265
- Stordalen, veenmoeras 131-7
- Storegga-landverschuiving 12, 152-3
- stormwolken 167
- Stott, Lowell 142-3
- stratosfeer 18, 43, 56, 182, 308-9, 323, 328
- stratosferische feedbacks 322-27
- straalstroom 324-5
- straling *zie* zonnestraling
- superdroogtes *zie* megadroogtes
- Svalbard 63, 65, 67-9
- Swiss Camp* (Groenland) 81-5
- Syrië 269
- Tambora (Indonesië)
- uitbarsting van (1815) 234
- Tanzania 53
- technologische oplossingen 345-49
- Tell Leilan (Syrië) 267-8
- temperatuur
- en ballonmetingen 43-4
 - kritiek op ontwikkeling in 42-6
 - en 'hockeystickgrafiek' 17, 45, 288-94
 - en 'stedelijk warmte-eiland'-effect 44-7
- terugkoppeling *zie* feedback
- Teuatabo, Nakibae 99-100

- thermometer, aflezing van 42-4
 Thomas, Deborah 146
 Thompson, Lonnie 18, 91, 259-270, 313, 315-6
 Thwaites-gletsjer 93-7
Titanic 84
 Totten-gletsjer 96, 332
 Trenbetth, Kevin 253, 276, 303
 tropische cyclonen *zie* orkanen
 tropische gletsjers 17, 91, 266, 274, 314
 - vorming van 262-3
 - terugtrekken van 263-4
 - *zie ook* gletsjers
 tropische stormen 297-303
 tropen 259-66, 270, 272, 274, 282
 troposfeer 42, 48, 309, 324
 Tsjaad(meer) 245, 256
 Tsjechoslowakije 170
 tsunami 149-152
 Turley, Carol 141
 Tuvalu 13, 99, 101, 103
 Tyndall, John 32, 41, 48
 Tyfoon Tip 302
- ultraviolette straling 326-7
- Valdes, Paul 112
 Van Allen, James 257
 Vaughan, David 95
 veenmoerassen
 - smelten van en methaanuitstoot 17, 124, 129-37
 - verbranding van op Borneo (1997) 13, 114-7, 127
 Venezuela 264
 Venus 41, 78, 191-3
 verdamping 167
 Verenigde Staten
 - hete zomer (1988) 78

- *zie ook* Amerika; Noord-Amerika
- verzekeringsclaims 351
- Vikingen 230-1
- 'Vloek van Akkad' 267
- Volk, Tyler 194
- Vulkaanuitbarstingen 234

- Wadhams, schoorstenen 1-22, 67, 211, 214, 217, 219, 333
- Wadhams, Peter 18, 20-2, 211-2, 333
- Walter, Katey 128
- Wania, Frank 184
- Washington, Richard 256
- Warme Golfstroom *zie* golfstroom
- waterdamp 41, 66, 165-7, 181, 309, 315
- waterkringloop *zie* hydrologische cyclus
- waterstofcellen 347
- watt 157
- Webster, Peter 301-3
- Weiss, Harvey 267-8
- Wereldtop (1992) 13
- West-Antarctische ijskap 18, 92-5, 102
- West Meren-gletsjer 264
- Wielicki, Bruce 167-8
- woestijnen 53, 200 *zie ook* Sahara
- wolken 48, 165-168
- Wood, Warren 152
- Wordie-ijsplaat 89
- Wyndham, John, *The Kraken Wakes* 26

- Yamal* 73
- Yiou, Pascal 286-7

- Zambia 181
- Zeespiegel, stijging van 12-3, 92, 98-103
 - versnelling 100-2
 - en Carteret Eilanden 98-9

- geschiedenis van 101-2
- en smelten van ijskappen/gletsjers 26, 91-7, 102-3
- Tuvalu en eilanden in Zuidzee 198-201

Zeng, Ning 121

Zeppelin, Graf von 64

Zeppelin, Mount 69

zon 187 *zie ook* zonnepulsen; zonnestraling

zonneactiviteit en opwarming van de aarde 46

zonne-energie 347

zonnepulsen 15, 25, 234-5, 238-40, 248, 254, 281, 313, 333

zonnestraling 41, 46, 333

zonnevlekken 46, 234, 333

Zuid-Atlantische Oceaan 211, 300

Zuidpool 11, 79, 88-90, 93-7, 196, 332

- waarschuwingen voor afsmelting 26, 93-7
- effect instroom zoetwater op diepwatervorming 332-333
- gat in zonlaag 13, 16, 58. 67, 304-9
- invloed smelten ijskap op zeespiegel 95
- en oceanische transportband 212, 313
- en AAO 324-5

zure regen 184

Zwally, Jay 82

'zwarte driehoek' 170

zwaveldeeltjes 174

zwaveldioxide 184

Zweden

- arctisch veenmoeras 132-7